

Hovedinnledere Norske historiedager 2025

Fredag 11:15 – 11:45 Hovedinnleder 1 (30 min)

Kristin B. Aavitsland (UiO): Middelalderens olavsarv: sakral praksis og frelseshistorisk erindring

En bærende idé om St. Olav i 1100- og 1200-tallets liturgiske poesi og ikonografi er hans Kristus-likhet: Olavs fall på Stiklestad speiles i Kristi korsdød på Golgata. I 1900- og 2000-tallets forskning kan man også observere en slags speiling mellom Olav og Kristus: historikernes skille mellom den politiske figuren Olav Haraldsson og helgenen St. Olav minner om den kritiske bibelforskningens skille mellom «den historiske Jesus» og «den mytologiske Jesus».

I dette foredraget argumenterer jeg for at for å forstå «olavsarven», altså de langsiktige virkningene på norsk kultur og samfunnsliv av Olavs død på Stiklestad, bør «den historiske Olav» og «den mytologiske Olav» suppleres med undersøkelsen av det som best kan kalles «den liturgiske Olav». Han tar opp i seg aspekter ved de to andre og lar seg spore i et mangfold av kilder. Den liturgiske Olav er en dimensjon ved middelalderens olavsarv som utfordrer forskningens skille mellom politisk og religiøs bruk av Olavs-skikkelsen, mellom elites legitimering av makt og folketradisjonens hengivne forestillinger.

Fredag 15:50 – 16:20 Hovedinnleder 2 (30 min)

Mads Mordhorst (Copenhagen Business School): Hvor blev historien af? fra dannelsesprojekt til identitetsmarked

I tiden omkring år 1800-tallet udbredtes ideen, om at historien var centralt for det enkelte menneske og for nationer. Samtidigt blev det klart at det var problematisk at finde frem til hvad historien var, hvordan man skulle finde frem til den, og hvad formål den har. De diskussioner det førte med sig, blev afgørende for den profession og videnskabelige disciplin som vi i dag mødes om blandt andet på Historiedagene.

Men hvad var dens opgave og formål tidligere og hvad har det udviklet sig til i dag? På den ene side efterspørges historie som aldrig før. Verden over ser historiske museer stigende besøgstal, historiske programmer sendes i den bedste sendetid, podcasts med historik indhold er nogen af de mest lyttede, historiske festivaler, og Jubilæer er blevet en industri i sig selv. På den anden side ser vi at faghistorie mange steder haft trange kår, og oplevet nedskæringer. Spørgsmålene er derfor hvad var

det for et historiesyn der opstod i 1800-tallet og hvad har det utviklet sig til i dag - og hvad kan faghistorie gjøre ved det?

Lørdag 12:00 – 12:30 Hovedinnleder 3 (30 min)

Torkel Brekke (MF vitenskapelig høyskole): Olav den hellige som dharmaraja: globalhistoriske blikk på historiefaget i oppløpet til nasjonaljubileet 2030

Det norske historiefaget har tradisjon for selvrefleksjon, men trenger likevel å omfavne i enda sterkere grad ulike historiske analysenivåer (fra det lokale til det globale) og innta ulike kommunikative situasjoner som forskere, formidlere og lærere. Kirken løftes fram som en nøkkelinstitusjon for å illustrere poenget. Uten metodologisk nasjonalisme skjønner vi ikke kirkens rolle i Norge. Regulering og finansiering av kirken har store konsekvenser for samfunnets organisering og for majoritetskulturen. Det får også stor betydning for hvordan minoritetsgrupper konstitueres gjennom historien, noe som igjen får betydning for debatter om nasjonale identiteter i en tid preget av økt innvandring. Men kirken er samtidig en transnasjonal og global aktør, og her må man bevege seg langt utenfor den nasjonale analyserammen. Begrepet «rikssamling» gir assosiasjoner til et norsk folk, men Olav den hellige var mer kristen imperiebygger enn en middelaldersk Wergeland. Av denne og andre grunner må norsk historie plasseres i et europeisk og globalt perspektiv. Religionshistorien og andre fag kan bidra med komparative og tverrfaglige blikk og metoder i globalhistoriske spørsmål.

Lørdag 13:30 – 14:00 Hovedinnleder 4 (30 min)

Øyvind Ravna (UiT): Kongemakta, Høyesterett og retten til jorda i Finnmark

2030 er gjort til et nasjonalt jubileum for Norges tilblivelse. Men historien om den norske riksdannelsen er mangefasettert, ikke minst sett fra et samisk synspunkt.

Eiendomshistorien til Finnmark skiller seg fra det øvrige Norge. Skillet ligger ikke bare i at Finnmark ble innlemmet i Norge langt senere enn resten av landet, det ligger også i den rådende oppfatningen om at Kongen ikke bare var eneveldig hersker og territorial herre, men også eier av all jord i Finnmark privatrettslig forstand tilbake fra Sagatiden. Betegnende er forarbeidene til vår

forrige «Finnmarkslov», loven om statens umatrikulerte grunn i Finnmark av 1965, hvor det het at all jord og grunn i det egentlige Finnmark er betraktet som statens eiendom «[s]å langt tilbake som den norske soge vet å berette». Videre het det at i motsetning til sør i landet, «hvor privat eiendomsrett til jord alt i sagatiden var fast instituert, fantes i Finnmark ingen private jordeiendommer».

Det har formodningen mot seg at folk i Finnmark, som i århundrer har livnært seg av fiske og dyrehold, hatt sine boplasser, slåtter og båtopptrekk, ikke skulle ha eid jorda de nyttet. Fortellingen om kongemaktas eiendomsrett har da også, i lys av forskning og arkivstudier, bleknet mange steder.

Samtidig står den fortsatt sterkt andre steder. Så seint som i 2024 nyttet Norges høyesterett historien om kongens eiendomsrett aktivt for å begrunne at folket i samekommunen Karasjok ikke har eiendomsrett til utmarka de har brukt i mangfoldige århundrer. I dette foredraget drøftes Kongemaktas posisjon som jorddrott i Sápmi, herunder om Høyesterett kan dømme over historien.